

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Milady Tomkové a soudců JUDr. Bohuslava Hnízдила a JUDr. Brigity Chrástilové v právní věci **žalobce: P. S.**, zastoupen opatrovnici M. S., právně zastoupen JUDr. Blankou Pušovou, advokátkou, se sídlem Brno, Horníkova 34, proti **žalované: Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, v řízení o kasačních stížnostech žalobce proti usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 29. 12. 2004, č. j. 41 Cad 109/2004 - 7, a č. j. 41 Cad 110/2004 - 7,

takto:

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 29. 12. 2004, č. j. 41 Cad 109/2004 - 7, a č. j. 41 Cad 110/2004 - 7, **se zrušují** a věci **se vrací** Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalobce (dále jen „stěžovatel“) včas podanými kasačními stížnostmi napadá shora blíže označená usnesení Krajského soudu v Brně, kterými byly odmítnuty žaloby podané dne 6. 9. 2004 M. S., matkou stěžovatele, podle § 46 odst. 1 písm. c) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), proti dvěma rozhodnutím žalované ze dne 15. 7. 2004, č. x, kterými bylo rozhodnuto jednak, že stěžovateli od 26. 3. 2004 náleží plný invalidní důchod podle § 39 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (a nikoliv podle § 39 odst. 1 písm. a/ citovaného zákona o důchodovém pojištění), jednak o přiznání sirotčího důchodu stěžovateli pro období od 5. 6. 2003 do 23. 6. 2004, s tím, že od 26. 3. 2004 stěžovateli sirotčí důchod nenáleží.

Krajský soud v Brně vyzval stěžovatelovu matku M. S., která podala žaloby proti rozhodnutím žalované dotýkajících se nároků jejího syna P. S., nar. xx, na dávky

důchodového pojištění (výzvy ze dne 8. 9. 2004), aby do jednoho týdne zaslala tomuto soudu plnou moc k zastupování syna P. S. v řízení o plný invalidní důchod a sirotčí důchod; výzvy byly doručeny 10. 9. 2004. Dne 14. 9. 2004 krajský soud obdržel plnou moc, kterou pro obě řízení zmocnil P. S. k zastupování Václava Brychtu, bytem Havlíčkova 878, Moravské Budějovice. Shora uvedenými usneseními pak krajský soud žaloby odmítl, poněvadž došel k závěru, že byly podány osobou zjevně neoprávněnou (§ 46 odst. 1 písm. c/ s. ř. s.). Usnesení byla doručena P. S. 10. 1. 2005.

Proti těmto usnesením podal stěžovatel kasační stížnosti, které byly usnesením Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 3. 2006, č. j. 6 Ads 24/2005 - 25, (výrok I.) spojeny ke společnému projednání. V kasačních stížnostech uplatnil důvod obsažený v § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s., tj. nezákonnost rozhodnutí o odmítnutí žaloby. Stěžovatel namítá, že výzva, kterou byla jeho matka soudem vyzvána, aby doložila plnou moc k zastupování svého syna v řízení o žalobách proti rozhodnutím žalované, neměla formální náležitosti, jednalo se o pouhý přípis soudu, nikoli jeho usnesení, a dále stěžovatel napadá absenci poučení o následcích, které bude mít nevyhovění této výzvě. Přípis krajského soudu stěžovatel tak hodnotí jako neodpovídající požadavku § 37 odst. 5 s. ř. s. Tímto postupem krajského soudu došlo k porušení zákona, tedy s. ř. s. a dále k tomu, že byl stěžovateli znemožněn výkon jeho základního práva na řádný soudní proces dle čl. 36 odst. 1, 2 Listiny základních práv a svobod. Krajský soud tedy nesprávným procesním postupem a odmítnutím žalob porušil ústavní právo stěžovatele, aby se mohl domáhat ochrany svých práv u nezávislého a nestranného soudu. Stěžovatel v postupu krajského soudu spatřuje i porušení čl. 90 Ústavy, podle něhož jsou soudy povolány k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům. Podle názoru stěžovatele krajský soud porušil § 37 odst. 5 s. ř. s. a v důsledku této skutečnosti vydal nezákonná rozhodnutí. Proto se stěžovatel domáhá zrušení těchto usnesení a vrácení věci k dalšímu řízení Krajskému soudu v Brně.

Žalovaná ve svém vyjádření ze dne 28. 1. 2005 pouze uvedla, že rozhodnutí ponechává na úsudku Nejvyššího správního soudu.

Napadenými soudními rozhodnutími jsou usnesení, kterými byly žaloby odmítnuty proto, že měly být podány zjevně neoprávněnou osobou. Tvrzená nezákonnost těchto rozhodnutí pro porušení procesního práva, tedy soudního řádu správního (s. ř. s.) zakládá důvod obsažený v § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. Kasační stížnosti podala osoba oprávněná, jež byla účastníkem řízení o žalobách před krajským soudem (§ 102 s. ř. s.), důvody, které namítá, jsou důvody přípustnými (§ 103, § 104 s. ř. s.). Nejvyšší správní soud projednává kasační stížnosti vázán rozsahem a důvody uplatněnými v podání stěžovatele (§ 109 odst. 2, 3 s. ř. s.), pokud nezjistí, že jsou rovněž dány důvody, pro které může napadená rozhodnutí posoudit i z moci úřední (zmatečnost řízení před soudem spočívající v tom, že chyběly podmínky řízení, vady řízení, které mohly mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, nepřezkoumatelnost rozhodnutí, nicotnost správního aktu - § 109 odst. 3 věta za středníkem s. ř. s.). V projednávané věci Nejvyšší správní soud shledal jak důvodnost podaných kasačních stížností, tak prvky zmatečnosti řízení, které posoudil z moci mu zákonem svěřené.

Poněvadž Nejvyšší správní soud vzal za skutkově nepochybné, že stěžovatel trpí dlouhodobě (od narození) postižením, které mu brání posoudit následky takového jednání, jakým je vedení soudního řízení v oboru jeho sociálních práv (lékařský nález z roku 2001 založený v soudním spise svědčí o vážném duševním postižení stěžovatele), třebaže stěžovatel není zbaven ani omezen ve způsobilosti k právním úkonům, usoudil,

že u stěžovatele není splněna podmínka řízení spočívající v jeho procesní způsobilosti (§ 33 odst. 3 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s.), a proto mu pro řízení o kasačních stížnostech ustanovil při splnění podmínek stanovených § 29 odst. 1 o. s. ř. (občanského soudního řádu) ve spojení s § 120 a § 64 s. ř. s. opatrovníci M. S., jeho matku, která rovněž pro řízení o kasačních stížnostech jménem stěžovatele jako jeho zákonná zástupkyně zmocnila advokátku JUDr. Blanku Pušovou k zastupování stěžovatele v těchto řízeních (posléze sloučených do řízení jediného). Nejvyšší správní soud usoudil, že postavit najisto stav ohledně stěžovatelových sociálních práv nesnese odkladu, a tedy považoval i podmínku vyjádřenou v § 29 odst. 1 o. s. ř. slovy, že ustanovení opatrovníka procesním soudem vyloučí nebezpečí z prodlení, za splněnou.

Ze soudních spisů sp. zn. 41 Cad 110/2004 a 41 Cad 109/2004 Krajského soudu v Brně Nejvyšší správní soud zjistil, že žaloby proti rozhodnutím žalované podala M. S., jménem P. S., nar. 1979, který trpí duševním postižením, o kterém svědčí nálezy přiložené k žalobám ze dne 14. 5. 2001; v žalobách byly uváděny důvody, pro které se stěžovatel domáhá jejich přezkumu soudem, přičemž bylo navrhováno zrušení napadených správních aktů.

Nejvyšší správní soud nejprve předesílá, že i ve správním soudnictví se v důsledku § 64 s. ř. s. použijí ustanovení prvé a třetí části občanského soudního řádu, nestanoví-li s. ř. s. jinak. Podle § 103 o. s. ř. soud kdykoli za řízení přihlíží k tomu, zda jsou splněny podmínky, za nichž může rozhodnout ve věci samé (podmínky řízení). Jednou z podmínek řízení na straně účastníků je jejich procesní způsobilost: účastník je způsobilý samostatně činit v řízení úkony jen jestliže má způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu (§ 33 odst. 3 s. ř. s.). Touto úpravou se procesní způsobilost ztotožňuje se způsobilostí k právním úkonům podle občanského zákoníku (§ 8). Rozsah procesní způsobilosti je tedy závislý na rozsahu způsobilosti k právním úkonům; podle úpravy v s. ř. s. (srov. § 33 odst. 3 s. ř. s. shora citovaný) nemají ve věcech správního soudnictví procesní způsobilost ani osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům, ani osoby jejichž způsobilost k právním úkonům byla omezena. Podle § 38 odst. 2 občanského zákoníku jsou právní úkony osoby jednající v duševní poruše, která ji činí k tomuto úkonu neschopnou, neplatné; taková osoba bude tedy rovněž procesně nezpůsobilá, i když nebude zbavena způsobilosti k právním úkonům. Právní úkony jsou projevy vůle, které vyžadují jednak neporušenost vůle a jednak určitý stupeň intelektuální vyspělosti. Podle § 35 odst. 1 s. ř. s. účastník, který nemá procesní způsobilost, musí být v řízení zastoupen zákonným zástupcem. Jakmile soudu vzejde pochybnost o procesní způsobilosti účastníka řízení, musí si o tom zjednat spolehlivý skutkový základ. Nabude-li přesvědčení, že tato podmínka řízení splněna není, je na místě postup podle § 104 odst. 2 věta první o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s., tedy soud učiní potřebná opatření (k tomu vhodná), aby tento nedostatek podmínky byl odstraněn. Nemá-li takový účastník doposud zákonného zástupce, soud se obrací na opatrovnícký soud, anebo, je-li nebezpečí z prodlení, ustanoví opatrovníka procesně nezpůsobilému účastníkovi předseda senátu podle § 29 odst. 1 o. s. ř. (ve spojení s § 64 s. ř. s.).

V projednávané věci šlo o přezkum rozhodnutí žalované o plném invalidním důchodu a sirotčím důchodu stěžovatele; v době zahájení soudního řízení bylo stěžovateli (narozen 1979) 25 let. Přestože si krajský soud nevyžádal příslušné správní spisy, ze žaloby a lékařského nálezu přiloženého k žalobě (odborného lékaře psychiatra) z roku 2001 plynulo, že stěžovatel je osobou trpící zdravotním postižením, retardací psychomotorického vývoje v důsledku perinatální encefalopatie, podle citovaného nálezu s diagnózou těžké debility. Pokud podle uvedeného vyšetření stěžovatel nezvládá testové úkoly z testu školní zralosti,

příčemž jde o stav trvalý, pak lze mít za prokázané, že stěžovatelovy právní úkony jsou ohroženy neplatností ve smyslu § 36 odst. 2 občanského zákoníku. Jeho procesní způsobilost, tedy způsobilost jednat samostatně před soudem, je tedy za výše uvedených skutkových okolností vyloučena. Pokud krajský soud za těchto okolností vyzýval matku stěžovatele, aby doložila soudu plnou moc udělenou jí stěžovatelem k zastupování, zatížil řízení o žalobě zmatečností definovanou v § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s. (tedy jako řízení, v němž chyběly podmínky řízení), neboť tak učinil, aniž se zabýval procesní způsobilostí stěžovatele. Otázka zastoupení v řízení mohla být z logiky věci až další v pořadí podmínek řízení; k tomu Nejvyšší správní soud poznamenává, že nedostatek plné moci je nedostatkem podmínky řízení, nikoliv vadou podání. Podání toho, kdo zastupuje jako zástupce účastníka, aniž by bylo oprávnění k zastupování doloženo, nelze pojímat jako podání osoby neoprávněné. Není významné, kdo podání učinil, podstatné je to, zda sám hodlá vstoupit do procesněprávního vztahu, anebo zda procesněprávní úkon činí za jiného (jako jeho zástupce). Jestliže taková osoba učinila úkon, z něhož je zjevné, že tak činí za jiného jako zástupce, neuplatňuje logicky procesní práva vlastní, nýbrž toho, koho zastupuje. Nedostatek plné moci tak zakládá nedostatek podmínky řízení, který lze odstranit. Povinným opatřením soudu k odstranění tohoto nedostatku je zpravidla výzva účastníku, popřípadě tomu, kdo žalobu podal, aby ve stanovené lhůtě soudu předložil plnou moc; přestože taková výzva nesměruje k odstranění nedostatků podání, nýbrž k odstranění nedostatků v podmínkách řízení, přisvědčuje Nejvyšší správní soud stěžovateli v tom, že je v rozporu se soudním řádem správním, konkrétně s § 36 odst. 1 s. ř. s., jenž stanoví, že soud poskytuje účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech v rozsahu nezbytném pro to, aby v řízení neutrpěli újmu, pokud soud vyzve zmocněnce k předložení průkazu plné moci, aniž jej poučí o důsledcích, které nevyhovění této výzvě bude mít za následek. Naopak, nedostatky formy výzvy nepovažuje Nejvyšší správní soud za rozhodující. Z hlediska procesního postupu lze krajskému soudu vytknout dále i to, že (pokud by se jednalo o účastníka nepochybně procesně způsobilého) výzvu nedoručil tomuto účastníku, který by za takové situace mohl spoléhat na to, že úkony soudu jsou zprostředkovávány zástupci, který na ně reaguje náležitě. Konečně ani napadená usnesení nebyla doručena osobě, která tvrdila, že je zástupcem, takže této osobě nebyl dán žádný procesní prostor pro další obranu. Krajský soud tedy na jedné straně nepochyboval, že účastníkem řízení je stěžovatel (to plyne i z formulace napadených usnesení, kde je za žalobce označen), jemu také doručoval tato usnesení o odmítnutí žalob, na straně druhé jej k odstranění nedostatku žalob spočívajících v nedostatku plné moci vůbec nevyzval a tento krok učinil pouze vůči osobě, jež tvrdila, že je zástupcem stěžovatele. Konečný procesní důsledek, tedy odmítnutí pro podání žaloby zjevně neoprávněnou osobou, tak nekoresponduje s úvahou soudu o tom, koho považoval za žalobce (tedy stěžovatele); pokud by v řízení nebyly jiné nedostatky, pak by v úvahu přicházelo odmítnutí podle § 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s., tedy pro nedostatek podmínky řízení, jenž nebyl odstraněn a brání pokračování v řízení. Tato poznámka Nejvyššího správního soudu je však již činěna mimo stěžejní rozhodovací důvody tohoto rozsudku.

Krajský soud v Brně zatížil řízení o žalobách proti rozhodnutím žalované zmatečností, k níž Nejvyšší správní soud přihlédl ex officio, je tedy naplněn důvod ke zrušení napadených usnesení podle § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s., jakož i nesprávným procesním postupem, který měl za následek vydání nezákonných usnesení o odmítnutí žalob (§ 103 odst. 1 písm. e/ s. ř. s.); soud se v dalším řízení bude zabývat procesní způsobilostí stěžovatele, přičemž Nejvyšší správní soud nevylučuje, že z hlediska skutkového krajský soud opatří další aktuální podklady k duševnímu stavu stěžovatele, zejména plynoucí ze správních spisů žalované a příslušné okresní správy sociálního zabezpečení a poté provede vhodná opatření předvídaná § 104 odst. 2 věta první o. s. ř. (ve spojení s § 64 s. ř. s.) směřující k tomu,

aby stěžovatelova sociální práva zaručená předpisy ústavního pořádku mohla být předmětem soudní ochrany ve správním soudnictví a aby stěžovateli nebyl odepřen přístup k soudu proto, že trpí vážným zdravotním postižením, které jeho možnosti vlastními úkony střežit svá práva značně omezuje. Takové opatření může spočívat v podnětu opatrovnickému soudu, anebo v ustanovení opatrovníka procesním soudem, přičemž Nejvyšší správní soud výše vyložil svůj náhled na aplikaci podmínky naléhavosti vyjádřené v § 29 odst. 1 o. s. ř. Pokud by v dalším řízení soud vyzýval toho, kdo vystupuje jako zástupce účastníka k doložení plné moci, poučí jej rovněž o následcích, které procesní předpis spojuje s nevyhověním této výzvě.

Nejvyšší správní soud z důvodů shora vyložených dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a proto napadená usnesení Krajského soudu v Brně zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Právním názorem vysloveným v tomto rozsudku je Krajský soud v Brně vázán (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

V novém řízení krajský soud rozhodne i o nákladech řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 4. května 2006

JUDr. Milada Tomková
předsedkyně senátu